AUŠRA – KAUNAS – TORONTO

KOTRYNA GRIGAITYTĖ

Šie trys žodžiai liudija Aušros mergaičių ir berniukų gimnazijų jubilėjinį 50-ties metų sąskrydį š. m. gegužės 29—30 dienomis, Toronto, Prisikėlimo parapijos salėse.

Aušra – prieš saulės tvaną, aušra pilna švelnaus paslaptingumo, aušra pirmasis žingsnis į bundančią žemę. Argi galima buvo parinkti tinkamesnį vardą šiai mokslo įstaigai pirmaisiais nepriklausomos Lietuvos metais Kaune. Laisvės džiaugsmas, mokslo troškimas, ateities planai... nerimstanti jaunystė ir budrūs jos saugotojai mokytojai.

Aušrokų 50-ties metų jubilėjaus proga buvusi gimnazijos direktorė Alina Skrupskelienė savo žodyje maždaug taip pasakė:

– Jaunimas buvo kūrybingas, veržlus. Nemanykite, kad lengva buvo jį mokyti.

Tos, daugiau ar mažiau, kietos mūsų globėjų rankos davė savo auklėtiniams ką galima geriausio. Ką tada pasiėmėm, nešėmės kaip didelį lobį iš krašto į kraštą, padalindami dar ir savo vaikams, lankantiems svetimas, gyvenamojo krašto mokyklas.

Neapsistosiu čia prie datų, statistikų. Mano tikslas tik paryškinti ką duoda toki suvažiavimai kiekvienam, tos plačiai išsiliejusios šeimos nariui. Visų pirma permeta tave į kitą krantą, kur buvai, tam tikra prasme, laimingiausias. Grąžina tau jaunystės iliuziją, mielą draugiškumą ir, neretai gilų širdies atsivėrimą. Juk susitikę po tiek metų turime ką vienas kitam pasakyti. Tik to laiko vis permaža...

Čia sveikinies su vienu, čia jau ir kitą atpažįsti. Būta draugystės, būta ryšių. Atsiverčia prieš tave kolektyvus dienoraštis: metai po metų, laida po laidos, vaizdas po vaizdo. Gimnazijos "vargai" visų buvo panašūs; ir graudūs atodūsiai paliekant klasės suolą – tie patys. Ar ne tai labiausiai ir suriša?

Šiandien stovim lyg kokiame amfiteatre ir stebim vieni kitus, kiekvienas iš savo pakopos. Viduje amfiteatro mūsų mokytojai. Dabar jie mums tarsi didžiuliai medžiai, ant kurių šaknų ištisos paukščių kartos...

Laiką atpažįsti iš bruožų, peršasi pasakyti nesamonę. Čia pat toji nesąmonė ir pasimaišo. Vienas apyjaunis aušrokas, su stiklu rankoje, akis įspyręs į mano klasės draugę blondinę Elenutę. Žengia kelis tvirtus žingsnius į mus ir sako:

– Labai džiugu jus pamatyti, ponia. Norėčiau dabar paklausti už ką mane kapojot dvejetukais? O buvau pasiutiškai įsimylėjęs į jus...

Draugė išplečia akis:

– Tai klaida, – sako ji.

– Ponia Elena yra mano klasės draugė, ji niekad nebuvo mokytoja, – mėginu aiškinti. Matau, kad netiki, skelbia savo meilę toliau. Elena prapliumpa anų laimingų dienų juoku. Aušrokas vistiek laikosi savo. Moterims netiki. Į prisegtą kortelę net nepažvelgia. Kai jis džentelmeniškai nusilenkęs grįžta prie savo klasės, tada atsikvošim, kad jis turėjęs galvoj, (pagal jį ir širdy) vokiečių kalbos mokytoja, kuri tada buvo jauna ir graži. Juokas nutrūksta. Mokytoja jau mirusi.

Apžiūrinėjam gimnazijos nuotraukų parodą, pavieniai ir po kelis. Išgirsti už pečių atsidusimą: tas išvežtas, tas miręs, anas nužudytas, iš iliuzijos grąžina į tikrovę. Bet neilgam. Vėl atskamba juokas ir daina.

Aušrokai su aušrokėmis vaikšto susikabinę už rankų kaip vaikai. Dr. Aldonos (vienos iš uoliausių suvažiavimo rengėjų) linkėjimai pasijusti visiems anų dienų mergaitėmis ir berniukais – prigijo. Jei ko neatpažįsti, pažvelgi į prisegtą kortelę; jos skirtingų spalvų mokytojams, buvusiems mokiniams ir svečiams. Kortelės nemato tie, kurie žvelgia tiesiai į akis, kaip tas žvalus aušrokas. Kartais patikėjęs akimis lieki klaidoje. Šiuo atveju malonioj: tą vakarą jis nesužinojo, kad mokytoja jau mirusi...

Pasiveju klasės draugę Laimutę, vieną iš septynių, buvusio švietimo ministerio dukrelių. Tyli, švelni, kaip visuomet, tik veidelis kiek išvargęs. Juodam vakariniam drabužy ji tikra grakšti miniatiūra. Pasidalinam šeimos nelaimėmis, akys sudrėksta. Ji vėl beria smulkius žingsnelius gilyn į salę.

Pro šalį praeina tokia jauna, tamsiais plaukais skaistaveidė ir maloniai nusišypso. Kas ji? Nespėjau pamatyti kortelės. Tikriausiai ji bus iš paskutiniųjų gimnazijos laidų. Bet ar mudvi pažįstamos?

Žybtelia brilijantais žurnalistė "amerikonka". Vos tik spėjam paduoti viena kitai ranką ir nebaigtas sakinys nutrūksta. Ją jau neša kleganti minia.

Linksmai sulaiko Kęstutis Grigaitis, atstovavęs pirmąją Aušros laidą. Dabar nebesiginčijame dėl tos pačios pavardės ir neieškom giminystės ryšių kaip kadaise...

Praliuoksi pro šalį raudonplaukė Valė. Plonutė, judri. Laikas praėjo jos nepastebėjęs. Ji ta pati padūkusiai

J. MOZŪRAITĖ JAUNIMAS

gyva mergička, lyg iš gimnazistės uniformos tiesiog įšokusi į salotinės spalvos balinę. Jos vėšlūs raudoni plaukai puriom bangom natūraliai nusvirę žemiau kaklo, visai taip pat, kaip anuomet klasėje. Kai ji vėliau ima girtis beveik pustuziniu anūkų, net juokas ima. Lyg būtų atpasakojama kokia komiška filma.

Kažkas sučiumpa už pirštų galų:

— Jūs susirūpinusi, ponia, aišku, neatpažįstat, — girdžiu gražų balso tembrą. — Ir mano kortelė jums nieko nesako. Žinoma... Pauza.

— O, aš labai gerai atsimenu jūsų ašaras, — toliau porina jis... Tikriausiai nepamiršot, kai jūsų trijų metų sūnus Vokietijoj prasmuko pro lagerio sargybas ir išsivijo miestan aitvarą. Padėjau policijai tą bėglį surasti. Esu tas pats išvietintas aušrokas, — užbaigia pabrėždamas kiekvieną žodį.

Lyg ir nukrinta rūko uždanga. Matau ten... anuomet... jauną vyruką vedantį per aikštę mano vaiką. Jie abu linksmai šnekučiuojasi.

Salių tarpdury susitinku dr. profesorę Mariją iškilmingame baliaus apdare. Sakyčiau į ponios Trudeau kopiją įsirėminus: raina, gražiai krintanti medžiaga, ilgos rankovės, kapišonėlis. Kai prašneka, ta pati šilta, nuoširdi Marytė, buvusi aušrokė, vėliau ten pat mokytoja.

* * *

Klasės draugės dr. Aldonos ir jos vyro vaišinguose namuose susirinkom bendraklasės, galutinai suvažiavimą užbaigti. Teko girdėti, kad tokių užbaigtuvių židinėlių Toronte buvę ir daugiau. Atpažinau čia ir visos klasės mylimąją Danutę, kuri vakar pradefiliavo taip gražiai man nusišypsodama, o aš prasižiojus nulydėjau ją, spėliojančiom akim. Užtat dabar ji mane švelniai pabarė.

Terasoj dėsto sceninius patyrimus dainos menininkė Sofija paįvairindama sarkazmo gabaliukais. O valgomajame, už pravirų plačių durų Valė pasakoja "svarbiausius" savo gyvenimo įvykius. Juokiamės ligi ašarų: ji nenustygsta vietoj, čia keliasi, čia vėl sėdasi, savo baltą, elegantišką suknelę, nejučiomis, vis po truputį, timpteldama į viršų.

Pakyla iš terasos labai majestotiškos išvaizdos Valės vyras ir atsistoja tarpdury:

— Ar jūs ten jos nei kiek nepristabdysit? — tonas rimtas, bet neįtikinantis. Aiškiai džiaugiasi savo linksma žmonele.

Subruzdom fotografuotis sodelyje. Niekaip negalim susigrupuoti prieš kamerą. Valė ir čia veikia... Kažkas iš stebinčiųjų pasiunčia replika dr. Aldonai:

— Jūs suruošėt toki šaunų minėjimą, o dabar nepajėgiat susiorganizuot prieš foto aparatą.

— Mat, minėjimą ruošiant nebuvo "amerikonkų", — atsikerta Aldona nusijuokdama.

Ištikrųjų, ištikrųjų! "Amerikonkos — amerikonkos". Tikrai nebūtų suruošusios tokio didingo minėjimo, svarbiausia taip stipriai jungiančio savo dvasia. O kiek įdėta širdies, kiek darbo, sumanumo... Nebeskaičiuosiu tortų, patiekalų įvairumo, jau po iškilmingos vakarienės kitoje salėje. Neabejotinai tai prisidėjo prie draugiškos šiltos ir linksmos dalyvių nuotaikos, kuri supo visą suvažiavimą.

Pažvelgus atgal, Aušra mergaičių ir berniukų išleido pro savo vartus daug, oi daug to jaunimo į platųjį gyvenimą. Vieni iš jų savo profesijas įamžino moksle, kiti mene, treti literatūroj. Buvo karių, konsulų, politikų. Nesusirinkom pakloti suvažiavime savo etikečių. Suėjom čia pabendrauti mokytojai ir mokiniai, žvilgterti atgal, na, ir pirmyn.